

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Енчо Герганов,

Департамент по когнитивна наука и психология,

Нов български университет

на дисертационния труд **МОДЕЛ НА УЕББАЗИРАНО ОБУЧЕНИЕ ПО ЧУЖД
ЕЗИК**

на Анелия Кременска, докторант на самостоятелна подготовка.

Трудът е представен за защита с цел получаване на образователната и научна степен “доктор” по научната специалност Методика на обучението по английски език.

Дисертационното изследване на Анелия Кременска е ситуирано в интердисциплинна проблемна област, включваща проблемите, свързани със структурата, параметрите и жанровите характеристики на академичния текст; дизайн и редизайн на курс за обучение по академично писане и използване на мултимодалното уеббазирано обучение изобщо и обучение на студентите в писане на академичен текст по-специално. Предвид на интензивното развитие и масовизацията на информационните технологии тази интердисциплинна област на изследване може да се определи като проблемна област с повишена степен на актуалност. Докторантката навлиза в нея с амбицията да разкрие чрез научно дирене ония характеристики на мултимодалното обучение в писане на академичен текст, които водят до съществено по-добри резултати в сравнение с резултатите от класическите подходи в чуждоезиковото обучение. Освен това с реализацията на конкретен дизайн на мултимодално обучение тя се стреми да обогати съответната практика в чуждоезиковото обучение.

Основната цел на докторантката е чрез специално планирано изследване “да проследи влиянието на различни компоненти на дизайна на обучение в уеббазирана среда върху развитието на продуктивна компетенция, а именно писане на академичен текст“ (стр. 6). За да постигне поставената цел, тя си поставя две теоретични и 5 практически задачи, които обхващат основните аспекти на приложение на мултимедийните и мултимодалните уеббазирани технологии в чуждоезиковото обучение и по-специално в обучението за писане на академичен текст.

В постановъчната уводна част на дисертацията си освен формулиране на цел и изследователски задачи Анелия Кременска определя точно и експлицитно предмета и обекта на своето изследване, въвежда основния понятиен апарат, с който оперира в следващите глави, и задава изследователските методи, които използва. Понятийният апарат включва две проблемни области – академичен текст и уеббазирано обучение. В първата проблемна област тя много ясно дефинира понятията *академично писане*, *академичен текст* и *жанр*, като разкрива основното им семантично съдържание и посочва специфичните разлики между тях. Във втората проблемна област дефинира и експлицира понятията *електронно обучение/ учене*, *“смесено” обучение* и *уеббазирано (онлайн) обучение*. Когато изяснява обема и съдържанието на втората група понятия докторантката се основава и на семантичните им нюанси, възникващи при употребата им в различни контексти. Наред с класическите качествени и количествени методи, които неизменно се прилагат в педагогическите изследвания, Анелия решава да използва и съвременния, твърде актуален в педагогиката метод “изследване в действие”. Не мога да приема обаче, че “проучването и анализът на научната литература по темата на изследването” (стр. 8) е научен метод. Това е част от изследователския процес, чрез която се задава мястото на конкретното изследване в континуума на науката. Всяко изследване се провежда не само за себе си, а във връзка със състоянието на другите изследвания в проблемната област и допринася за развитие на научния континуум. Така че проучването на литературата по проблема не е изследователски метод, а вътрешноприсъща характеристика на научното изследване.

Структурата на дисертацията отразява много добре логиката, смисъла и съдържанието на проведеното изследване. Тя включва четири глави, в които текстът е разчленен по раздели и подраздели с добре обособени концептуални и проблемни области. Съдържанието на тези раздели е резюмирано в заглавия с голяма информационна плътност. Прегледът на литературата не е изведен в отделна глава, а съответните литературни източници се разглеждат точно на мястото, където се обсъждат съответните въпроси. Така още по-силно се откроява научния континуитет на изследването.

Първа глава **”Интегриране на технологиите в преподаването и ученето в университетски контекст”** е посветена на различните образователни технологии,

които се прилагат в чуждоезиковото обучение, като фокусът е насочен към уеббазираните технологии за обучение по писане на чужд език. Напълно естествено докторантката започва с раздел “Теории на ученето”, за да определи най-точното място на уеббазираните технологии в по-общите теоретични постановки за ученето. Анелия е намерила много сполучлива теоретична рамка по Мейс и Фрат, в която изключително добре се открояват характеристиките на различните теории за ученето. За класификацията на тези характеристики се използват когнитивни и психологически критерии, като асоциативност, конструктивност в индивидуален аспект, конструктивност в социален аспект и ситуативност. Посочени са и отраженията на тези компоненти върху ученето, преподаването, оценяването и общите педагогически аспекти. Таблица 1, която отразява тази класификация, е много информативна и дава възможност по-пълно да се осмислят аспектите на уеббазираното обучение по чужд език. С подобна висока степен на информативност е и следващият втори раздел, в който са описани множество модели на дизайн на университетски курс с интегриране на технологии. След анализа и оценката им докторантката предлага като най-подходящ за целите на нейното изследване модела на Гарисън, който съчетава теоретичната структура на смесено обучение с практически насоки за прилагането ѝ в различни образователни контексти. (стр. 17). Дадени са и конкретни примери за рамки на смесено обучение и конкретизирането им за дадени контексти. С подобна структура от таблици и схеми са зададени етапите за разработване на дизайн за уеббазиран курс в следващия раздел. Тези етапи са описани толкова ясно и експлицитно, че без особени затруднения могат да се използват и от други преподаватели за разработване на собствени дизайни на курсове с използване на информационни технологии. Много ценно е и това, че формалните характеристики на дизайна се обвързват със съдържателните аспекти на учебната дейност. Една от важните страни на обучението, от която се интересуват не само теоретиците, но и специалистите от образователната практика е ефективността на методите, които се използват. Тъкмо поради това в специален раздел Анелия разглежда по литературни данни и собствен опит критериите за ефективност на смесеното обучение, както и предимствата и недостатъците му. И тук тя дава в таблична и схематична форма модели за ефективност на виртуална среда и критерии за оценяване на онлайн курс.

Предлага критерии за оценяване на различните компоненти на един онлайн курс, като критерии за оценка на: дизайна на курса; учебните материали за курса; организация и поддръжка на онлайн обучението; онлайн взаимодействията, обхващащи ролята на преподавателя, дейностите онлайн и взаимодействията на студентите. Важен за решаване на изследователските задачи е последният седми раздел на първа глава, в който докторантката адаптира модел на дизайн на уеббазиран курс по чужд език. За своите цели тя адаптира рамка на Гарисън, която включва четири компонента на изследването – педагогически дизайн, добри практики и иновации в България, чуждоезиково обучение и интегрирани уеббазирани технологии.

Различните аспекти на обучението по академично писане се разглеждат във втора глава. Тук са представени концепциите за жанрово базирано обучение по английски език за академични цели, като се фокусира върху жанровия анализ и теорията от позициите на Специализирания английски език. Подробно са представени теоретичните постановки за комуникативната компетенция за общуване в реални условия чрез чуждия език. Езиковата компетенция се извежда от продуктивния модел на Веселинов за езиковата личност и нейните общи и специфични компетенции. Конструктът комуникативна компетенция е операционализиран много добре в концепциите на Ван Ек и Трим за праговото равнище. Техният модел включва шест елемента, които достатъчно пълно отразяват теоретичното съдържание на конструкта, а именно: лингвистичен, дискурсивен, социолингвистичен, социокултурен, социален и стратегически (Фигура 10, стр. 48). Едно от основните понятия на изследователския дизайн е понятието *академичен текст*. Анелия отделя достатъчно място да го дефинира, да разкрие структурата и характеристиките му, да изведе неговите жанрови характеристики и видове, да набележи етапите на процесите на неговото написване. В последния раздел на тази глава докторантката представя концепциите си за модул по чуждоезиково обучение с интегрирани елементи на електронното обучение и посочва етапите на анализ, дизайн и дейности. Набелязва критериите за подбор на електронни ресурси и възможностите да се ползват готови ресурси, като се обогатяват със собствени разработки. Като цяло в тази глава са установени възможните роли на информационните и комуникационните технологии в обучението по чужд език, които се свеждат до

среда на общуване, източници на информация от автентични носители на езика, виртуални класни стаи, оценяване (стр. 74).

Собственото изследване на докторантката и получените резултати са представени в трета и четвърта глава. Описанието на изследването обхваща подробно поставените задачи, етапите за установяване на уеббазирани дейности в модула по академично писане. Специално внимание е обърнато и на оценяването чрез електронно портфолио. Представени са таблици и схеми на дизайни и учебен план за курса по академично писане. Описан е инструментариумът за установяване на входното и изходното равнище на участниците в уеббазирания курс със схемата за оценяване. Трябва да изтъкна професионализма на докторантката при подготовката на инструментариума, който отразява както процедури на формиращо оценяване, така и идеите на сумативното оценяване. Много съдържателни са подходите както за активиране на рефлексите при формиращото оценяване на участниците чрез специално разработени анкети, така и за провокиране на дискусии във фокус-групи при сумативното оценяване. Чрез специални анкети се оценява и качеството на обучението.

В последната, четвърта глава подробно са представени, документирани и интерпретирани резултатите от изследването. В множество таблици са обобщени резултатите от анализа на съдържанието на дискусиите във фокус-групите, от отговорите в анкетите. Количествените данни са представени таблично и графично по различните аспекти на уеббазирания курс за писане на академичен текст. При оценяването на етап рефлексия се установява, че най-подходяща медия за представяне на учебния материал са интерактивните мултимедийни учебни материали, след това аудио-видео обучителни обекти, презентация с Power Point и накрая е рефлексията да не се използват информационни технологии (фигура 27, стр. 127). Аналогични данни са получени и за поредността на дейностите за индивидуална работа и групова дейност. Много силно впечатление ми направи широкият спектър от качествени и количествени методи за анализ на рефлексите и предпочитанията на студентите, както и оценяването ефективността на обучението като цяло. Например Анелия е приложила техниката на многомерно разгъване за измерване на предпочитанията на студентите за вид технология за даване на обратна връзка, като е анализирала съответните емпирични данни с програмата DUAL SCALING на Нишисато.

Това е много подходяща методология за случая, а почти не се използва в педагогически изследвания в нашата страна.

Резултатите от оценяването и на другите аспекти в обучителния процес, които са много добре представени графично и таблично и са интерпретирани в контекста на изследователските задачи, потвърждават очакванията на докторантката за по-голяма ефективност на уеббазиран дизайн на обучение в писане на академичен текст. Изследването включва многоетапно обучение с дизайн и редизайн. Редизайнът е съобразен с резултатите от първия етап на обучението по дизайна за уеббазиран курс за писане на академичен текст и препоръките на студентите от първия етап.

Към представянето на резултатите имам някои забележки. На фигура 25 (стр.121) не са означени съответните оси. Ако за ординатата може да се отгатне, че това са стойностите на бала по теста за владеење на английски език, то никак не е ясно какво има на абсцисата, т.е. стойностите на каква променлива или равнищата на какъв фактор трябва да се запишат по нея. Пак във връзка с тази графика у мене възникна въпросът не са ли получени аналогични резултати за изходното равнище. Не намерих такива, а е интересно да се види дали има промяна и в степента на владеење на английски език като резултат от обучението.

Серия от фигури представят количествени оценки на студентите от двата етапа на обучение (фигури 47 – 62, стр. 161-175). На тях много добре се виждат профилите на двата етапа на обучение. Щеше да е още по-добре, ако беше направена оценка за статистическата значимост на разликите между двата профила например чрез F -критерий на Фишер. Графиките имплицират двуфакторен междугрупов дизайн. Равнищата на единия фактор са по абсцисата, а равнищата на втория са двата профила в равнината. В този случай можеше да се приложи двуфакторен дисперсионен анализ на първичните данни, организирани в такъв дизайн. Направените бележки не намаляват стойността на изследването.

Изискването за публикации по дисертационното изследване са удовлетворени на високо равнище. Направени са общо 11 публикации, от които 7 статии са на български език и 4 статии и доклади на английски език. Докторантката е използвала богат ресурс от публикации в проблемната област на своето изследване. Тя е работила пълноценно върху 158 източника на научна информация,

от които 34 са научни публикации на кирилица, 91 на английски език и 33 са от уебсайтове.

В заключение ще обобщя, че дисертацията на Анелия Кременска представя мащабно теоретично и емпирично изследване за мястото и ролята на информационните и комуникационните технологии в обучението по чужд език. По-специално изследването доказва висока ефективност на уеббазиран дизайн на курс за обучение в писане на академичен текст на английски език от български студенти. Докторантката познава до тънкости изследванията в областта на уеббазираните дизайни на курсове за електронно обучение по чужд език (образователните аспекти на степента доктор) и е провела научно изследване с резултати, които обогатяват теорията на обучението с информационни и комуникационни технологии (научните аспекти на степента доктор). Дисертацията удовлетворява и най-високите критерии за получаване на степента доктор.

Въз основа на анализа, който направих, и положителните ми оценки за теоретичните и приложните приноси в дисертационното изследване убедено ще гласувам да се даде на Анелия Кременска образователната и научна степен ДОКТОР. Призовавам и останалите уважаеми членове на научното жури да гласуват за това предложение.

София, 1 август 2011 г.

Подпис:

/Проф. д-р Енчо Герганов/